

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาล ในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ผู้ป่วยที่มาใช้บริการใน แผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม ในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้
2. พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานใน แผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม ในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

ผู้ป่วย

1. อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
2. เข้ารับการรักษาในแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม
3. มีการวางแผนที่จะรับการผ่าตัด/หัตถการที่ไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน
4. ลงนามในใบบันทึกการยินยอม/ประทับลายนิ้วมือแทนการลงนามเพื่อรับการผ่าตัด/

หัตถการ

5. มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สามารถสื่อสารได้ด้วยวาจา

พยาบาลวิชาชีพ

1. มีประสบการณ์ในการทำงานที่แผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม อย่างน้อย 1 ปี
2. เป็นผู้ดำเนินการให้ผู้ป่วยลงนามในใบบันทึกการยินยอม/ประทับลายนิ้วมือแทนการลงนามเพื่อรับการผ่าตัด/หัตถการ

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้ วิธีการวิเคราะห์ค่ากำลังทดสอบ (power analysis) โดยกำหนดค่ากำลังทดสอบ (power) = 0.80 แอลฟา (alpha) = 0.05 ค่าอิทธิพล (effect size) = 0.30 ซึ่งเป็นขนาดอิทธิพลระดับต่ำ เนื่องจากไม่พบงานวิจัยในลักษณะนี้ในประเทศไทย ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ จำนวนกลุ่มละ 178 คน (Polit, 1996)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้เป็นโรงพยาบาลภาคใต้ตอนบนคือ โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี และโรงพยาบาลภาคใต้ตอนล่างคือ โรงพยาบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โรงพยาบาลศูนย์ยะลา โรงพยาบาลศูนย์ตรัง
2. สุ่มตัวอย่างโรงพยาบาลตอนละ 1 แห่ง รวม 2 โรงพยาบาล โดยวิธีจับสลากแบบไม่คืนที่
3. สุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละโรงพยาบาลละ 89 คน รวมกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วย 178 คน กลุ่มพยาบาล 178 คน สุ่มจากผู้ป่วยที่ลงนามในใบบันทึกการยินยอม/ประทับลายนิ้วมือแทนการลงนาม จากนั้นเลือกพยาบาลที่ทำหน้าที่ให้ผู้ป่วยแต่ละคนลงนามในใบบันทึกการยินยอม/ประทับลายนิ้วมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ชุดคือ ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วย และชุดที่ 2 แบบสอบถามพยาบาล แต่ละชุดประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย มีจำนวน 13 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ หอผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษา จำนวนวันที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลครั้งนี้ การวินิจฉัยโรค จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การผ่าตัด/หัตถการที่ได้รับในครั้งนี้ และการผ่าตัด/หัตถการที่เคยได้รับในอดีต

ข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาล มีจำนวน 9 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา หอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพและหัวข้อที่เข้าประชุม/อบรม/สัมมนาเกี่ยวกับจริยธรรม

ส่วนที่ 2

แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการ ตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาล ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1. การประเมินความสามารถของผู้ป่วยในการตัดสินใจ มีจำนวน 5 ข้อ ได้คะแนนรวม 0-

5 คะแนน มีข้อความทางด้านบวกทั้งหมด

2. การให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วย มีจำนวน 14 ข้อ ได้คะแนนรวม 0-14 คะแนน มีข้อความทางด้านบวก 12 ข้อ มีข้อความทางด้านลบ 2 ข้อ

3. การประเมินความเข้าใจของผู้ป่วยภายหลังได้รับข้อมูล มีจำนวน 7 ข้อ ได้คะแนนรวม 0-7

คะแนน มีข้อความทางด้านบวกทั้งหมด

4. การให้ผู้ป่วยยินยอมโดยความสมัครใจ มีจำนวน 7 ข้อ ได้คะแนนรวม 0-7 คะแนน มีข้อความทางด้านบวก 4 ข้อ มีข้อความทางด้านลบ 4 ข้อ

5. การให้ผู้ป่วยมอบอำนาจ/ยินยอม มีจำนวน 4 ข้อ ได้คะแนนรวม 0-4 คะแนน มีข้อความทางด้านบวก 2 ข้อ มีข้อความทางด้านลบ 2 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 ให้คะแนนดังนี้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่ปฏิบัติ 1 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติ ดังนั้นคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาลจะมีคะแนนเต็ม 37 คะแนน (จาก 37 ข้อ) สำหรับข้อที่ไม่มีเหตุการณ์จะไม่นำมาคิดคะแนน ส่วนคำถามที่เป็นข้อคำถามเชิงลบ มีทั้งหมด 8 ข้อ ดังต่อไปนี้ 9,10,28,29,30,33,35,36 ซึ่งมีการให้คะแนน ดังนี้ 0 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติ และ 1 คะแนน หมายถึง ไม่ปฏิบัติ

เกณฑ์การกำหนดระดับการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาล ในแต่ละด้านและโดยรวมนี้ ได้กำหนดจากค่าพิสัย (range) โดยคำนวณหาผลต่างระหว่างค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของคะแนนเฉลี่ยแต่ละด้านและโดยรวมแล้วหารด้วยจำนวนชั้น (วิเชียร, 2538)

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้คะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาล ผู้วิจัยได้แบ่งแต่ละช่วงคะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนั้นจะได้เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้

เกณฑ์ในการแปลผล

ด้านการประเมินความสามารถของผู้ป่วยในการตัดสินใจ

ช่วงคะแนน 0-5

< 2.5 คะแนน

ระดับการรับรู้

น้อย

2.5-3.99 คะแนน	ปานกลาง
----------------	---------

4-5 คะแนน	มาก
-----------	-----

ด้านการให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วย

ช่วงคะแนน 0-14	ระดับการรับรู้
----------------	----------------

< 7 คะแนน	น้อย
-----------	------

7-11.19 คะแนน	ปานกลาง
---------------	---------

11.20-14 คะแนน	มาก
----------------	-----

ด้านการประเมินความเข้าใจของผู้ป่วยภายหลังได้รับข้อมูลและ ด้านการให้ผู้ป่วยมอบอำนาจ/ยินยอม

ช่วงคะแนน 0-7	ระดับการรับรู้
---------------	----------------

< 3.5 คะแนน	น้อย
-------------	------

3.5-5.59 คะแนน	ปานกลาง
----------------	---------

5.6-7 คะแนน	มาก
-------------	-----

ด้านการให้ผู้ป่วยยินยอมโดยความสมัครใจ

ช่วงคะแนน 0-4	ระดับการรับรู้
---------------	----------------

< 2 คะแนน	น้อย
-----------	------

2-3.19 คะแนน	ปานกลาง
--------------	---------

3.2-4 คะแนน	มาก
-------------	-----

โดยรวมทุกด้าน

ช่วงคะแนน 0-37	ระดับการรับรู้
----------------	----------------

< 18.5 คะแนน	น้อย
--------------	------

18.5-29.50 คะแนน	ปานกลาง
------------------	---------

29.6-37 คะแนน	มาก
---------------	-----

การรับรู้ต่อการปฏิบัติพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในรายข้อ สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามแนวทางของ วิเชียร (2538) ดังนี้

ร้อยละของการปฏิบัติพฤติกรรมเชิงจริยธรรม	ระดับการรับรู้
< ร้อยละ 50	น้อย
ร้อยละ 50-79	ปานกลาง
≥ ร้อยละ 80	มาก

ความสอดคล้องของการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ พยาบาล แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามแนวทางของวิเชียร (2538) ดังนี้

ร้อยละของความสอดคล้อง	ระดับความสอดคล้อง
< ร้อยละ 50	น้อย
ร้อยละ 50-79	ปานกลาง
≥ ร้อยละ 80	มาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีความรู้ความชำนาญด้านจริยศาสตร์ 2 ท่าน พยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้ด้านจริยศาสตร์และมีประสบการณ์ในการให้ข้อมูลเพื่อการยินยอมในผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาด้วยการ ผ่าตัด/หัตถการ จำนวน 1 ท่าน หลังจากที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อหาเพื่อให้มีความเหมาะสมทางด้านภาษา ความชัดเจนและครอบคลุมด้านเนื้อหาตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability)

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ และผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยนำไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวนกลุ่มละ 25 ราย เพื่อทดสอบ

ความเข้าใจในข้อคำถาม และระยะเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามแต่ละชุด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเที่ยงโดยใช้วิธีทดสอบซ้ำ (test-retest method) ซึ่งมีระยะเวลาของการทดสอบซ้ำห่างกัน 1 วัน ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของผู้ป่วยเท่ากับ 0.82 และของพยาบาลเท่ากับ 0.89

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ขั้นเตรียมตัวของผู้วิจัย เป็นขั้นตอนที่จำเป็นและสำคัญในการทำวิจัยโดยผู้วิจัยเตรียมตัวดังนี้

1.1.1 เตรียมความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลในการให้ข้อมูลกับผู้ป่วย สิทธิของผู้ป่วย พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมก่อนการผ่าตัด/หัตถการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่ออภิปรายผลการศึกษา

1.1.2 เตรียมความรู้ด้านระเบียบวิจัยเชิงบรรยาย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้องและครอบคลุมผลการศึกษา

1.1.3 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ศึกษา กฎระเบียบต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเก็บข้อมูล

1.2 ขั้นเตรียมตัวของผู้ช่วยวิจัย ฝึกผู้ช่วยวิจัย โดยการอธิบายและทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยระหว่างนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย หลังจากนั้นร่วมกันประเมินเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้แบบสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยวิจัยซักถามข้อสงสัย

1.3 เตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการจัดทำหนังสือผ่านคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2. ขั้นดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แจงรายละเอียดและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและเริ่มเก็บข้อมูลเมื่อได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล

2.3.1 เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยโดย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเลือกผู้ป่วยที่ได้ลงนาม/ประทับลายนิ้วมือแทนการลงนามเพื่อรับการผ่าตัด/หัตถการมาสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะอ่านข้อความคำถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังด้วยตนเองตามลำดับที่ละข้อ แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบตามตัวเลือกที่กำหนดให้

2.3.2 เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลโดย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมอบแบบสอบถามให้กับพยาบาลที่เป็นผู้ดำเนินการให้ผู้ป่วยลงนาม/ประทับลายนิ้วมือแทนการลงนามเพื่อรับการผ่าตัด/หัตถการ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอธิบายรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลทราบ ให้ระยะเวลาตอบแบบสอบถาม 1-2 วัน

2.3.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยตรวจสอบจำนวน และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ พบว่าได้รับแบบสอบถามไม่ครบตามจำนวนและมีแบบสอบถามบางชุดไม่สมบูรณ์ จึงขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยมอบแบบสอบถามไว้กับหัวหน้าหอผู้ป่วยเพื่อส่งต่อให้กับกลุ่มตัวอย่าง และให้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมภายใน 1 วัน จากนั้นผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ปรากฏว่าผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนด้วยความถูกต้อง สมบูรณ์และครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการ

การพิทักษ์สิทธิ

โครงการวิทยานิพนธ์ผ่านการพิจารณาของกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม ของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย และเมื่อเข้าร่วมวิจัยแล้วสามารถถอนตัวได้ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ ข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้เฉพาะในงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น พร้อมทั้งให้คำรับรองกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science for Windows/Personal Computer) และวิเคราะห์ด้วยสถิติต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วย ก่อนผ่าตัด/หัตถการภายหลังการให้ข้อมูลตามการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาล นำมาหาคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติที (independent t-test)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างรายข้อระหว่างการรับรู้ของผู้ป่วยและพยาบาลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการ วิเคราะห์โดยใช้สถิติไคส์แควร์ (chi-square)
5. หาค่าความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลในกระบวนการให้ข้อมูลเพื่อขอความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด/หัตถการตามการรับรู้ของผู้ป่วย/พยาบาลวิเคราะห์โดยการหาร้อยละของความเห็นที่สอดคล้องกัน (percent of agreement)